

GUST VERWERFT

ALTIJD
ERGER DAN
JE DENKT

HET HOF VAN ASSISEN
VERZWIJGT NIETS

INHOUD

VOORAF | 9

**I HET HOF VAN ASSISEN,
BESTAAT DAT NOG?** | 11

II THEATER? JA, HET IS THEATER | 19

1 WILRIJK

Britta, het meisje dat een auto kwam kopen

En nooit terugkwam | 23

2 MENEN/WEVELGEM

Onverwacht van ons heengegaan

De man die iedereen sneller deed sterven | 54

3 ANTWERPEN

Shashia, een lief meisje dat niemand kwaad doet

Gelokt met een popje van Pokémon | 78

4 MECHELEN

Renaud Hardy genoemd als de slechtste mens ter wereld

Leidt parkinson tot kwaad in het kwadraat? | 103

5 LEUVEN

Neurochirurg wil samen met dochter (15) sterven

'We hebben er lang over gesproken' | 111

6 KNOKKE

De man met de blauwe jas en het meisje op het strand

Zo sterven? Erger kan niet | 169

III HET GEWICHT VAN DE HERINNERING | 195

- 1 Hoe kon de sasmeester van Rumbeke voorgoed verdwijnen? | 199
 - 2 Onderzoeksrechter en de moord die hij niet gepleegd had | 202
 - 3 ‘Geen getuigen, iedereen moet dood’ | 205
 - 4 Het gebeurt in de hoogste kringen | 208
 - 5 32 dagen ontvoerd en toch: ‘Het waren lieve boeven’ | 211
 - 6 De waarheid ligt in een beerput | 214
 - 7 ‘Ik wilde geen weeskinderen achterlaten’ | 217
 - 8 Een huurmoord die niet meer nodig was | 219
 - 9 Driemaal thuisslaching in café ‘t Vraagteken | 221
 - 10 Een jongen van achttien jaar, hoe kan dat nu? | 224
 - 11 Als een parachute niet openklapt | 227
 - 12 Overdag is hij een rustige, zorgzame man | 229
 - 13 Te gek om los te lopen | 232
- EPILOOG** | 235

VOORAF

Alsof ik zelf vermoord word

Nee, dit zijn mijn memoires niet. Daar wil ik nog mee wachten, hoewel de afgelegde weg van de gerechtsjournalist nu veel langer is dan de weg naar de terminus. Een mens kijkt dan vaak achterom. Zo'n duizend assisenprocessen, ze hebben littekens nagelaten. Te veel processen waren zo onmenselijk, zo allesvernietigend, zo onbegrijpelijk. Ze bezorgen een mens chronisch korte slaapnachten en lange meditaties. Dat te grote inlevingsvermogen is mijn zwakke plek. Ik verplaats me te snel in de leefwereld van dader en slachtoffer. Het is alsof ik zelf de moord pleeg of zelf vermoord word. In onbeheerste gedachten worden mijn kleinkinderen gedood en neem ik wraak, zeker weten. Ik stoer mensen rondom mij de hele tijd door links te leggen met de drama's waarover ik als journalist schreef. Hoor of zie ik de naam van een gemeente, een dorp of een gehucht, dan noem ik ongewild de naam van slachtoffer of dader en verveel ik het gezelschap met een vertelling over de ware toedracht, volgens mij. Nog vervelender allicht dan wanneer ik door een straat rijd en gevels aanwijs waarachter ooit moorden werden gepleegd. Televisiekijken vermijd ik al jaren omdat die veelheid aan geweld en intriges in misdaadfeuilletons mij iedere keer aan processen herinnert, zelfs van tientallen jaren geleden. Het is, inderdaad, altijd erger dan je denkt.

Tot slot: ik heb nog een lading processen te gaan. Voor het eerst heb ik ze in gedachten beperkt in ruimte, tijd en intensiteit. Heel in de verte zie ik de terminus.

Gust Verwerft
Voorjaar 2022

I

**HET HOF VAN ASSISEN,
BESTAAT DAT NOG?**

Het Hof van Assisen, dat is de hoogmis van justitie. Wie hier terechtstaat, wordt geacht onschuldig te zijn tot twaalf uitgelote burgers, na een mondeling en volledig openbaar proces, stemmen over schuld en onschuld en daarna, samen met drie magistraten, de straf definitief afwegen, zonder dat daartegen in beroep kan worden gegaan. Zo werd het, met een overvloed aan prachtige en duidelijke volzinnen, wettelijk vastgelegd in het strafwetboek uit 1867.

In 1867 heerste de vrome gedachte dat deze methode ‘nooit’ zou worden gewijzigd. Die ‘nooit’ duurde tot het Europese recht zich nadrukkelijk begon te bemoeien met het nationale recht en, meer recent, tot Koen Geens in 2014 minister van Justitie werd. Op de donkere donderdag 28 januari 2016 stemden 80 van de 150 volksvertegenwoordigers in de Kamer het Hof van Assisen weg. Het begin van een sombere periode voor het Belgisch strafrecht door de zwaarste misdrijven voortaan door een lagere rechtbank te laten beoordelen. Beklaagden werden daar op een draffe veroordeeld tot zware straffen, zo nodig tot veertig jaar, door een rechtbank met drie gehaste rechters, vaak zonder verhoor van getuigen en na danig ingekorte pleidooien. Verontwaardigde juristen en burgers stapten samen naar het Grondwettelijk Hof om een einde te laten maken aan deze wettelijk geworden onrechtvaardigheid. Ze kregen gelijk en op donderdag 21 december 2017 werd het Hof van Assisen opnieuw ingesteld.

2024: verkiezingen en wat daarna?

Het Hof van Assisen met rechtsprekende burgers blijft minstens tot 2024 verankerd in de grondwet. Wat daarna? De Europese lidstaten zijn in 2004 begonnen met het opstellen van een Europese grondwet, allicht zonder participatie van de burgers in de rechtspraak. Hoge magistraten, in samenspraak met de politieke klasse, voeren vandaag een nieuw offensief om het Hof van Assisen ditmaal voorgoed te laten verdwijnen. *‘Te duur, veel tijdverlies en vervelend om zich voortdurend te moeten verantwoorden.’* Van de grandeur van een assisenproces blijft ondertussen niet veel over na de gedwongen verhuis uit monumentale, plechtige zittingszalen naar kleine, zogeheten eigentijdse zaaltjes waar de openbare aanklagers video’s en slides kunnen gebruiken voor hun bewijsvoering. De kracht van het woord haalt het daar niet meer van de kracht van klank en beeld en het presenteren van honderden slides met samenvattingen en quotes uit het dossier. Geen enkel jurylid kan deze waanzinnig grote hoeveelheid informatie verteren. Assisentempels worden bioscoopzalen. Magistraten, speurders en advocaten worden gezien als vedetten.

Zijt gij in gemoede overtuigd?

Toen de wetgever in 1867 de procedure voor de volksrechtpraak regelde, werd de opdracht van elk jurylid vastgelegd in een paragraaf die elke ernstige student rechten ooit uit het hoofd kende. De tekst in ons oude Nederlands klinkt vandaag oubollig, maar kon toch honderdvijftig jaar nooit verkeerd begrepen worden. Er wordt de juryleden opgelegd zich niet te laten leiden door emotionele pleidooien, alwetende deskundigen, de hoeveelheid bewijzen of opinies in de media. *‘...dat gij geen gehoor zult geven aan haat of kwaadwilligheid, aan vrees*

of genegenheid, dat gij zult beslissen op grond van aangevoerde bezwaren en de middelen van verdediging, naar uw geweten en innige overtuiging, met onpartijdigheid en vastberadenheid zoals het een vrij en rechtschapen mens betaamt. Het Hof van Assisen staat of valt met volgende tekst: *‘De wet vraagt aan de gezworenen geen rekenschap van de middelen waardoor zij tot hun overtuiging zijn gekomen; zij schrijft hun geen bijzondere regels voor om uit te maken of een bewijs volkomen en genoegzaam is; zij schrijft hun voor zich in stilte te bezinnen en in de oprechtheid van hun geweten na te gaan welke indruk de tegen de beschuldigde aangevoerde bewijzen en zijn middelen van verdediging op hun geest hebben gemaakt. De wet zegt hun niet, ‘Gij zult voor waar houden alles wat door een bepaald aantal getuigen verklaard wordt’; zij zegt hun evenmin ‘Gij zult niet als voldoende gegrond beschouwen een bewijs dat niet berust op dat bepaald proces-verbaal, op die bepaalde stukken, op zoveel getuigenissen of op zoveel aanwijzingen van schuld’; zij stelt alleen deze vraag, waarin hun gehele plicht besloten is: “Zijt gij in goede overtuigd?”’*

Een volksjury, dat bestaat niet meer

In 2009 verdween deze plechtige eedformule. *‘Eer en geweten’* tellen voortaan niet meer mee. In overeenstemming met de Europese normen wil justitie nu van de jury op papier lezen om welke redenen iemand schuldig wordt verklaard, iets wat de volgende jaren wat gedoe veroorzaakt omdat het opstellen van zo’n motivatie enige rechtspraktijk vereist. Vanaf 29 februari 2016 verdwijnt het juridisch begrip ‘volksjury’ en wordt het vervangen door ‘rechtcollege’. Vanaf dan gaan de drie magistraten van het Hof mee in beraad met de twaalf burgers. Alleen die twaalf burgers mogen de stembriefjes invullen. De hoogste magistraat stelt de motivering op na de beraadslaging

te hebben geleid en eenieders mening te hebben gehoord. Alle aanwezigen kennen nu de mening van de anderen en kunnen erdoor worden beïnvloed. Weg het geheim van het beraad, geen sprake meer van ‘*zich in stilte bezinnen*’ of ‘*de overtuiging in gemoede*’. Het begrip ‘volksjury’ leeft weliswaar verder in de media, maar bestaat in de praktijk niet meer.

Toen het nog eenvoudig mocht zijn

Vanaf de jaren zeventig heb ik de hoogdagen van het Hof van Assisen en de volksjury meegemaakt met een vrijwel volledig mondelinge procedure, makkelijk te volgen voor iedereen, zonder grote woorden, met welbespraakte magistraten en pleiters. Een proces duurde toen enkele dagen, nu duurt het enkele weken. Het begon onveranderlijk op maandagochtend met de uitloting van een volksjury: een grote beker met daarin de namen van de kandidaten. Een ritueel dat, samen met de manuele controle van dagvaarding en identiteit, minder dan een uur duurde. Nog dezelfde voormiddag werd een samenvatting van het dossier voorgelezen, een *akte van beschuldiging* in het jargon. Meestal kon dezelfde voormiddag de beschuldigde al ondervraagd worden door de voorzitter. In de namiddag zaten ooggetuigen, politiemensen en de onderzoeksrechter als eersten op de getuigenstoel. Op de tweede procesdag was het de beurt aan speurders en deskundigen, meestal volstond het verhoor van wetsdokter en psychiater. De derde dag konden moraliteitsgetuigen worden ondervraagd over slachtoffer en beschuldigde, waarna de vierde dag werd gevuld met het requisitoir van de openbare aanklager en de pleidooien. Dezelfde avond, soms laat, legde de volksjury schuld en straf vast. De afhandeling van de burgerlijke belangen was een detail, voor later. Advocaten van de benadeelde partijen zag je zelden op het Hof van Assisen. Vandaag zijn ze de absolute vedetten geworden.

Voorbij de tijd van de sterke geheugens

Waarom duurt een assisenproces nu weken, soms maanden? Het antwoord klinkt eenvoudig. Alle getuigenissen gebeurden destijds uit het hoofd, in de vorm van vraag en antwoord, zonder spiekbriefjes, zonder een stapel documentatie ter inzage. Hierdoor bleven getuigenverhoren beperkt tot de hoofdzaken en werden er geen bijzaken of niet meer ter zake doende details bij gesleurd. Het beraad over schuld en onschuld duurde nooit lang. De twaalf juryleden handelden in eer en geweten, een begrip dat uit het strafrecht werd gehaald. Zoals hiervoor al gezegd, werd tot 2009 aan de leden van de volksjury niet gevraagd hoe en waarom ze tot hun beslissing waren gekomen. De vraag stellen was zelfs bij wet verboden, wat de absolute geheimhouding van het beraad waarborgde. Voor het afwegen van de strafmaat kreeg de volksjury er de voorzitter en de twee assessoren bij. Er werd niet al te veel gewikt en gewogen en de uitgesproken straffen varieerden van de theoretische doodstraf over levenslang tot twintig jaar, zelden minder. Er heerste tot dan de bijna-zekerheid van de toepassing van de wet-Lejeune waardoor de meesten na een derde van de straftijd konden vrijkomen. Voor levenslang was dat meestal vijftien jaar, voor de doodstraf zeventien jaar.

Als een langdradige documentaire

Vandaag is van die eenvoud niets overgebleven. Het Hof van Assisen is afgegleden naar spektakeljustitie en is nu een verdienmodel voor de advocatuur en de media. Eind vorige eeuw werd in Brugge door voorzitter Henri Heimans voor het eerst toegestaan dat speurders een geheugensteuntje gebruikten om te antwoorden op detailvragen van advocaten, die wel in hun dossier konden bladeren. Deze innovatie deed binnen

de kortste tijd in het hele land een nieuw Hof van Assisen ontstaan, te vergelijken met een obscuur zaaltje waar langdradige documentaires worden afgespeeld. Speurders brengen voortaan hun volledige dossier, laptop en beamer mee en krijgen de tijd antwoorden te zoeken in hun documentatie. Processen-verbaal en foto's worden gescand en op grote schermen geprojecteerd. Het mondelinge karakter van een assisenproces verdween volledig toen de speurders PowerPoint ontdekten. In een voldragen proces kan die presentatie twee, drie dagen en langer duren. Er bestaat geen onderscheid meer tussen hoofdzaken en bijzaken. Een assisenproces is als een defilé op de nationale feestdag geworden. *'Kijk toch eens hoe hard wij in dit onderzoek ons best gedaan hebben, we hebben geen enkel detail verwaarloosd.'*

Woorden versus klank-en-lichtspel

De ondervragingen van verdachten worden integraal audiovisueel vastgelegd en op het proces getoond. De hang naar volledigheid neemt exhibitionistische afmetingen aan, zoals met het vertoon van verse lijken en het inzoomen op gruwelijke verwondingen. Tegen het klank-en-lichtspel van het parket is de meest welbespraakte advocaat niet opgewassen. Geen toeval dat Jef Vermassen ondertussen de favoriete advocaat van de slachtoffers is geworden en hierdoor kan optreden als tweede openbare aanklager.

© 2022 Manteau / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Gust Verwerft

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk: april 2022

Omslagontwerp: Herman Houbrechts
Opmaak binnenwerk: Ready2Print

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand
of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 3858 2
D/2022/0034/26
NUR 740